

militis opera opus esse, eaque sine magna pecunia vi, quae nervus belli merito dicatur, haberi posse non videretur, visum est unanimiter omnibus tam senatoribus Regni ecclesiasticis et saecularibus, quam provinciarum Nostrarum ab equestri ordine nuntiis, quo facilius ac celerius re postulante stipendiarius miles conscribi et comparari posset, aequa proportionem ad tam necessarium totius Reipublicae usum, in commune aliquid contribuere ac conferre. Decreta est igitur unanimi omnium Regni ordinum consensu ab singulis agricolis quos kmethones vocamus, duorum grossorum contributio. Quibus autem modis, tum quod ad tempus: id aliis litteris Nostris hac de re praecipue ac nominatim scriptis atque editis plane ac diserte expressum continetur. Quoniam vero non ullis hoc legibus coacti nec inviti uti iam dictum est, sed summa ac unanimi voluntate partium, ut Reipublicae salus, incolumitas ac dignitas conservetur integra, sique fieri possit, etiam augeatur partim ut innatum et avitum^b illud in Nos amorem, fidem et observantiam suam Nobis probarent et declararent, ordines Regni Nostri fecerunt; verentes, ne ea contributio si in exemplum deinceps unquam tracta fuerit, ipsis eorumque posteritati veterem libertatem atque immunitatem maiorum Nostrorum divorum Poloniae Regum privilegiis concessam adimere^c labefactare ne possit, precibus a Nobis contenderunt, ut litteris Nostris caveremus et provideremus, ne illi, eorum ne posteris, per Nos successores ne Nostros ad huiusmodi contributiones insolitas hoc exemplo unquam deinceps inviti adigantur. Quas illorum preces Nos uti solemnes, benigne accipientes, litteris hisce Nostris cavemus et promittimus nunquam hoc exemplum hominibus ditioni et potestati Nostrae subiectis ad veterem contributionum immunitatem et libertatem retinendam quicquam esse obfuturum. Sed uti maiorum Nostrorum divorum Poloniae Regum beneficio ac liberalitate ab omni contributionis necessitate, praeter Nostram Regiam duorum grossorum exactionem quae poradine dicitur, liberi et exoluti fuerunt, ita porro temporibus perpetuis liberos et immunes per Nos successoresque Nostros fore promittimus et declaramus. Ita ut nisi quid sua sponte Reipublicae necessitati similiter subvenire ac consulere cupientes contribuere ipsi noluerint, nihil ab illis invitis eorumque posteritate, praeter solitum et debitum simus unquam exacturi. Quae omnia, ut tanto illis sint firmiora, sigillum Nostrum praesentibus litteris Nostris est appressum. Datum feria secunda post Dominicam Palmarum proximam anno Domini MDLII [11 IV 1552].

IV. NOBILITATIO VENERABILIS MARTINI CROMERI^a

In nomine Domini amen. Ad sempiternam rei, quae sequitur, memoriam. Existimarunt hoc sapientissimi et vetustissimi illi maiores Nostri, ad omnis Reipublicae salutem et perpetuitatem plurimum valere, si non solum minis et poenarum atrocitate a vitiis homines et sceleribus arcerentur, sed etiam si suis virtutibus et benemeritis honor haberetur. Ita enim vel poenarum formidine, vel honoris et premii propositi spe facilius mortales pulcherrimam illam virtutis speciem, cum salute et summa dignitate Reipublicae esse secuturos. Hoc Nos praeclarum maiorum exemplum per manus hucusque tradi recte solitum, suum equidem cum voluptate et propensione Nostra, sed et necessario propemodum hoc est, meritissimo imitamur. Tanta est enim in venerabili Martino Cromero, iuris utriusque doctore, custode Wisliciensis, canonico Cracoviensi et secretario Nostro ingenii vis ac praestantia, tanta eruditio et doctrina rerumque variarum et pulcherrimarum cognitio, tanta virtus, probitas, integritas, tanta in rebus agendis industria, tanta in legationibus cum Nostra et sua dignitate obeundis prudentia et gravitas (quod et divus Sigismundus parens Noster et Nos ipsi satis experti sumus), ut omnino^b iustissimo debiti honoris premio diutius se singularis eius virtus etiam ipso tacente non patiaturs defraudari. Licet igitur et parentibus bonis honestisque sit natus (quippe cuius avia paterna et mater

^b Odczyt niepewny. ^c Odczyt niepewny.

^a Pełny tytuł w MK, t. 80 brzmi: Nobilitatio venerabilis Martini Cromeri iuris utriusque doctoris. ^b Następuje dalej nieczytelny z powodu przebijającego od spodu karty atramentu tekst dwóch wierszy. Jedynie czytelne są słowa: ...nisi ingratissimi sumus...

nobili sanguine fuerit prognata) et virtus eum ipsius tam clara, tam illustris, tam Nobis atque adeo^c non perspecta, satis decorasse et nobilitasse videatur. Nos tamen ut et virtus honoris praemiis decoretur, et eo par^d virtutis sequendae studium accendantur, eum ipsum Martinum Cromerum, eiusque propter cum fratres duos Bartholomeum et Nicolaum, quos ut fratri fiant similes audimus et confidimus contendere, nobilitandos ducimus nobilitamusque ut yeros nobiles creamus esseque volumus. Ut ius nobilitationis insigne, damus illis stemmata seu imagines novas in rubentis^e scilicet campi spatio, superiorem mediae aquilae partem naturali colore, eamque laurea corona cinctam, eo modo, quo in hisce litteris Nostriis, solers atque industria pictoris manus depinxit, quo insigni et ad obsignandas suas litteras et ad aedificia ac monumenta, vel ornanda, vel tanquam iudicanda, ut reliqua Regni Nostri nobilitas plenam habebunt utendi potestatem. Damus illis praeterea omnes eas immunitates, libertates et praerogativas, quibus dotati et ornati sunt nobiles Regni Nostri, atque eos ad omnes dignitates et honores, ad quos in Regno Nostro nobilibus aditus patet, admittimus. Quapropter imiyersis id et singulis Regni ditionumque Nostrarum hominibus, praecipue vero nobili sanguine natis publicoque administrationis seu praefecturae et dignitatis cuiuscunque munere fungentibus, denuntiamus et notum ac testatum esse volumus atque mandamus pro autoritate Nostra...^f iusta de causa nobilitatis, non solum nemo sit, qui hac in parte iniquum se et parum fayentem praebeat, sed etiam in Nostro exemplo, virtuti et iis, qui ea excellentes tam locupletis testimonii honore merito decorantur, plurimum Nos favere appareat. Id quod Nos optimum quemque pro officio suo et favoris ac clementiae Nostram studio secus nec factutrum, nec fieri debere putaturum plane confidimus. Si quis vero obtrectare illis, et de fama, virtute, nobilitate eorum, insignive illis dato ausus fuerit contra hoc edictum et priyilegium Nostrum clam vel palam detrahare, ei Nos quinquaginta marcarum auri mulctam irrogamus. Cuius mulctae medium fisco Nostro Regio, reliquum autem ei, cui fuerit obtrectatum, numerandum adiudicamus. Eorum omnium, ut tanta esset, quantum esse oportet autoritas, litteras has nostras ipsi subscripsimus et sigillo Nostro curavimus obsignari. Datum Piotrcoviae in conventionione generali feria secunda post dominicam Reminiscere proxima anno Domini MDLII [14 III 1552] Regni vero Nostri XXIII. Praesentibus ut supra. Sigismundus Augustus Rex subscripsit.

V LITTERAE AD CAPITANEOS DE NON EMITTENDIS EXTRA REGNUM MILITIBUS

Sigismundus Augustus etc. Magnifice, sincere Nobis dilecte. Mandaveramus Nos quidam sinceritati tuae, de consiliariorum Nostrorum sententia, propter certas causas, ne quis de Regno aliisque dominiis Nostriis, in externa miliciam proficisci, neve milites equites vel pedites educere auderet. Quoniam vero res eo spectant, ut Nos ipsi militibus opus habituri esse videamur, iterandum illud ipsum aedictum esse duximus, ne quis prioris illius oblitus, aut antiquatum id iam esse diuturnitate temporis putans, per impendentiam Nobis et Regno Nostro Reique publicae incommodet. Quare denuo vigore praesentis Conventus Piothrcoviensis sub gravissimis paenis confiscationis bonorum aedicimus. Ne quis omnino de subditis Nostriis, cuiuslibet status atque conditionis, ad externas oras atque gentes, militatum proficisci, vel milites equites aut pedites educere, per se vel per subordinatas personas audeat. Volumus autem et mandamus Sinceritati tuae ut hoc aedictum Nostrum, in civitatibus et oppidis, iurisdictioni suae subiectis in nundinis, foris et aliis conventibus, per praeconem publicari faciat. Sub paenis contra negligentes capitaneos constitutis. Datum Piotrcoviae in Conventionione Generali, feria sexta ante Dominicam Oculi proxima anno quo supra [18 III 1552]. Ad mandatum Sacrae Maiestatis Regiae proprium.

^c Następuje wyraz nieczytelny; może: nulli. ^d Wyraz nieczytelny. ^e Lub: rubentis. ^f Tekst nieczytelny z powodu przebijającego od spodu napisu. Jedynie czytelne są słowa: ...Cromeris tam...